

Historia informatyki kolejowej

28 września br. w siedzibie Stowarzyszenia Krzewienia Sportu, Turystyki i Kultury „Kolejarz” w Warszawie odbył się kolejny wykład z cyklu „Historia i ochrona zabytków kolejowych na ziemiach polskich”. Tym razem tematem wykładu była historia informatyki kolejowej, a prelegentem dr Adam Wielądek, od 1961 roku związany z PKP jako programista, następnie projektant systemów, kierownik zakładu, zastępca dyrektora Centrum Informatyki Komunikacji. W 1972 kierował zespołem ds. opracowania i wdrożenia systemu informatycznego obliczania i rozliczania należności przewozowych na kolei. W latach 1983–1989 pełnił funkcje podsekretarza stanu w Ministerstwie Komunikacji (od 1987 w Ministerstwie Transportu, Żeglugii i Łączności), a w latach 1989–1990 był pierwszym ministrem transportu w III RP.

Swój wykład dr Wielądek rozpoczął od przedstawienia historii powstania statystyki kolejowej, której początki datuje się na 1918 rok. Pierwszy „Rocznik statystyczny PKP” został wydany w 1924 roku, obejmował wyniki eksploatacyjne za rok 1922 i liczył 56 stron. Aby sformułować metodykę opracowywania statystyk przewozu towarów, powstał w 1924 roku pierwszy numer „Podręcznika statystycznego”. Właśnie z danymi za ten rok ukazał się w 1925 roku „Rocznik statystyczny przewozu towarów na Polskich Kolejach Państwowych, który liczył... 9 tomów i 3499 stron! *Ciekawostką jest fakt, że kolejami w 1924 przewieziono blisko 50 mln ton na liniach o długości 16697 km. W ubiegłym roku tym rodzajem transportu przewieziono niecałe 250 mln ton na liniach o długości 19235 km.* (przyp. red.).

Tak duża konieczność zbierania i przetwarzania danych wymagała coraz większego nakładu pracy i czasu. Kontynuując wykład, dr Wielądek przeszedł do informacji o ewolucji platformy sprzętowej. Już z końcem XIX wieku amerykański wynalazca Herman Hollerith opracował nośnik informacyjny w postaci 80-kolumnowej karty perforowanej wraz z zestawem maszyn do odpowiedniego grupowania i algebraicznego sumowania naniesionych na nich danych. Były to dziurkarka, sorter i tabulator. Zestaw ten nazwano maszynami licząco-analitycznymi (mla), a ich produkcję rozpoczęła firma Tabulating Machine Company założona przez Hollerith'a. Mla trafiło do PKP w 1930 roku znacznie przyspieszając porządkowanie i przetwarzanie danych. W 1947 roku po raz pierwszy zastosowano magnetyczną pamięć zewnętrzną. Z latami powstawały kolejne rozwiązania, jednak prawdziwym przełomem było skonstruowanie w 1963 roku przez amerykańską firmę International Business Machine komputera IBM 360. W Polsce stosunkowo wcześniej podjęto prace w tej dziedzinie. W latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku w Państwowym Instytucie Matematycznym (obecnie Instytut Matematyczny PAN) zbudowano komputer XYZ, nieco później na Politechnice Warszawskiej powstała UMC – uniwersalna maszyna cyfrowa, a następnie AMC – automatyczna maszyna cyfrowa.

W kolejnej części wykładu dr Wielądek omówił szczegółowo kolejne etapy rozwoju techniki obliczeniowej ze szczególnym uwzględnieniem rewolucji sprzętowej w informatyce PKP,

która miała miejsce na przełomie lat 60. i 70. ubiegłego stulecia. Nie zabrakło również informacji o pierwszych ośrodkach informatyki, które powstawały w strukturze kolejowej.

Obszerność zagadnień, który przedstawił podczas wykładu dr Adam Wielądek nie sposób przedstawić w tak krótkiej relacji. Jednak dla wszystkich, których ten temat zainteresował, mam dobrą wiadomość. Z okazji 50-lecia informatyki na kolei dr Wielądek napisał książkę „Od Abaka do... 50 lat informatyki w kolejnictwie”. Napisana z wielką swadą, a także dowcipem, zawiera mnóstwo cennych i szczegółowych informacji wzbogaconych archiwalnymi fotografiami, opisem sprzętu, prezentująca tych, którzy kolejową informatykę budowali. Wydawcą książki jest PKP Informatyka sp. z o.o. i za jego zgodą została upowszechniona w sieci. Można ją znaleźć i pobrać w zakładce „książki” na stronie www.historiainformatyki.pl.

Kolejny wykład z cyklu „Historia i ochrona zabytków kolejowych na ziemiach polskich” w ostatnią sobotę października. O szczegółach informuje poniższy plakat. W imieniu organizatorów serdecznie zapraszam.

opracowanie i zdjęcia
Jacek Kowalczyk

Stowarzyszenie Krzewienia Sportu, Turystyki i Kultury „Kolejarz”
oraz
Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk
pod honorowym patronatem
Marszałka Województwa Mazowieckiego Adama Struzika

zapraszają
DO SIEDZIBY STOWARZYSZENIA
PRZY UL. STEFANA JARACZA 2 (WEJŚCIE DO FEDERACJI ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH) W WARSZAWIE
na cykl wykładów
pl.
HISTORIA I OCHRONA ZABYTKÓW KOLEJOWYCH
NA ZIEMIACH POLSKICH

26 października 2019 r. godz. 16:00

MAREK MOCZULSKI
„KOLEJOWE POWĄZKI”

Informacje: www.kolejarz.org
+48 608 08 28 08
Stowarzyszenie Krzewienia Sportu, Turystyki i Kultury „Kolejarz”
ul. Stefana Jaracza 2
00-378 Warszawa